

Etika për fëmijë

Dhurorë e përmuajtshme, nga revista "Etika"

Viti 3 - Numri 34 - Tetor 2013

Letrat e Vjeshtës

NJË GLLËNJKË UJË, NJË MIJË FALËNDERIME...

A është gjë e lehtë për ju, të merrni e të pini një gotë ujë, e cila qëndron mbi tavolinë? Ju do të thoni: “A bëhet një pyetje e tillë? E çfarë ka të pish një gotë ujë? Kjo është shumë e lehtë...”

Truri ynë, është drejtuesi i gjithë trupit tonë. Ai drejton sistemin nervor, që mbështjell çdo pjesë të trupit tonë si rretë dhe na ndihmon të kuptojmë dhe të reagojmë ndaj gjërave të ndryshme, që na rrethojnë.

Psikologjia është një shkencë, e cila analizon sjelljet tona dhe arsyet që i shkaktojnë ato. Një psikolog i famshëm ka shkruar një libër, ku në një kapitull flet për trurin dhe sistemin nervor. Gjithashtu jepen edhe shembuj nga jeta e përditshme.

Le të shohim se si e realizon truri dhe sistemi ynë nervor veprimin e marrjes së një gote uji nga tavolina dhe pirjen e tij:

1) Së pari, duhet të ndjejmë që jemi të etur. Nëse nuk do të arrinim të ndjenim nevojën

për ujë, trupi ynë do të mbetej pa ujë. Të ndjesh...

2) Më pas duhet të njohim gotën dhe ujin mbi tavolinë. Të njohësh...

3) Ndërkohë që dora jonë afrohet drejt gotës, ne duhet të llogaritim distancën ndërmjet gotës, e cila sa vjen e shkurtohet. Truri ynë e kontrollon këtë distancë që sa vjen e shkurtohet në një mënyrë shumë të shpejtë. Në një të dhjetat, të qindtat dhe të mijtat e sekondës.

4) Dorën duhet ta ndalojmë pikërisht aty ku ndodhet gota duke e kapur atë.

5) Gotën duhet ta kapim me një forcë të caktuar. Nëse e shtrëngojmë shumë fort, gota do të thyhet, nëse e kapim shumë lehtë, ajo mund të na bjerë nga dora.

6) Pastaj gotën duhet ta afrojmë tek goja me një shpejtësi dhe distancë të caktuar. Syri ynë sheh çdo çast të afërimit të gotës dhe kur ajo afrohet tek buzët, i çon sinjal trurit se duhet të ndalojë. Truri urdhëron dorën të ndalojë dhe dora me të cilën mbajmë gotën ndalon.

7) Gotën duhet ta vendosim në buzët tona. Nëse ajo qëndron pak larg buzëve, uji do të derdhet. Por nëse e ngjeshim shumë mund të lëndojmë buzët.

8) Gotën duhet ta ngremë dhe ta kthejmë në një lartësi dhe kënd të caktuar. Nëse e bëjmë ngadalë, uji do të rrjedhë shumë pak, nëse e bëjmë shpejt uji do të na bllokojë frymëmarrjen.

9) Duhet të kontrollojmë sasinë e ujit që hyn në gojën tonë.

10) Ndërkohë që uji hyn në gojën tonë, ne duhet ta gjëllitim duke e lënë të rrjedhë në

gurmaz. Por nëse nxitojmë gjatë këtij procesi, ai mund të na zërr frymën dhe të hyjë në kanalet e hundës.

11) Pastaj duhet të kuptojmë se gota ka mbaruar dhe duhet ta tërheqim gotën nga buzët.

12) Pas kësaj duhet të llogaritim përsëri distancën dhe ta vendosim gotën mbi tavolinë.

Po tani çfarë mendoni? A është aq e lehtë të pish një gotë ujë?

Të marrësh e të pish një gotë ujë, kërkon kujdes, durim dhe etikë. Të gjitha shqisat tona punojnë nën drejtimin e trurit tonë. Pra, njeriu ka aftësi të jashtëzakonshme. Madje edhe në trurin e një fëmije tre vjeçar realizohen me mijëra procese të ndërlikuara në një kohë shumë të shkurtër.

Ju i keni parë nëpër filma dokumentarë, se si punojnë robotët e thjeshtë të bërë nga dora e njeriut. Shkencëtarët që i kanë bërë këta robotë, llogaritin çdo lëvizje të tyre një për një. Për ta bërë një robot të kryejë veprimet më të thjeshta që ne i bëjmë çdo ditë, kërkohet puna e qindra shkencëtarëve për vite

me radhë. E megjithatë, robotët nuk mund ta kryejnë të njëjtën punë me përsosmërinë e njeriut. Mbi të gjitha, shpenzimet, të cilat bëhen për të ndërtuar një robot aq sa për të ngritur një gotë ujë, i kalojnë mijëra dollarë. Ne arrijmë t'i kryejmë me përsosmëri edhe punët që ne i konsiderojmë shumë të thjeshta.

Falënderim, së pari do të thotë, të njohim mundësitë që kemi, t'i shohim, e të jemi të vetëdijshëm për to... Mirësia më e madhe, është të jemi njerëz të mençur. Allahu na ka dhënë duart që të punojmë e të prodhojmë. Njeriu është krijesa e vetme që prodhon diçka duke përdorur mendjen dhe duart.

Aq sa e kuptojmë, se sa mirësi e madhe është të kesh mundësi të pish ujë, të dëgjosh zërin e nënës, t'i marrësh erë një luleje, të flasësh me vëllain apo motrën, të ndjesh fladin e erës, të hash ushqim, të lexosh apo të mendosh, aq do ta shtojmë edhe falënderimin ndaj Allahut Teala, i cili na i dhuroi të gjitha këto.

Si thoni, t'i hedhim përsëri një sy gotës me ujë që qëndron mbi tavolinë duke e parë nga ky këndvështrim?..

Etika
për fëmijë

Drejtör
& Kryeredaktor:
Alban Kali
albankali@yahoo.com
+355 67 208 6767

Redaktor:
Xhahid Bushati
xhahidbushati@yahoo.com
+355 69 28 20 975

Redaktore gjuhësore:
Dr. Irida Hoti
Përkthyes:
Artur Tagani
Fatmir Sulaj
Ilir Hoxha

Dizajn - Grafik:
Bledar Xama
bledar_xama@hotmail.com

Adresa: L: Vasil Shanto - Rr: Çajupi - Shkodër - Albania / Tel: +355 22 254 634 / Fax: +355 22 254 633
Zyra e përfaqësimit Maqedoni: Rr: Stiv Naumov - Nr. 9 - lokal 25 - Shkup - Maqedoni / Tel: +389 71 956 271
Zyra e përfaqësimit Kosovë: Rr: Ardian Zurnaxhiu - pn. Ralin - Prizren - Kosovë / Tel: +381 29 222 795

LETËRAT E VJESHËTËS

**Si një piktores e padukshme
zë e ngjyen fletët vjeshta...
Ga flokëkaqe, ca gështenjë,
më tepër flokëverdhë.**

**Ndonjë prej tyre, pa përfillar,
era si me të qarë
këput. Dritares na e sjell
në mësimin e parë.**

**Me mend e marrim, atë vjeshtë
na e dërgon si letër
e "Pritmëni, - sikur na shkruan, -
se do të vij patjetër!"**

PSE QAN LIBRI?

Libri, për tokë, qan me ngashërim:
- Eh...eh...! Eh...eh...Ku është vendi im?

Dhe brenda tij, një fletë e përgjysmuar,
Ankohet:- Gjysmagjeli, ku ka shkuar?!..

- Jam zhgarravitur! - një fletë tjetër thotë -
Shkronjat e mia nuk lexohen dot!...

Dhe qan e qan e qan libri, i tërë:
- Isha i bukur...Shihni si jam bërë!...

...Si libri që po qan në këtë vjershë,
Të tjerë, vallë, a mund të gjejmë shpesh?...

ADELINA R. MAMAQI

MIRË SE ERDHE, KURBAN BAJRAM!

Hymejra Karagëz

Bajrami përsëri po vjen dhe po bën fron në zemrat tona. Shpirtrat tanë po i pastron si një erë e ëmbël nga çdo gjë që na shqetëson. Ai po vjen dhe po na shfaq begatinë dhe mëshirën e Zotit... Miq: t'i themi një Mirë se erdhe të madhe Bajramit! Mirë se erdhe o dera jonë e gëzimit, mirë se erdhe!..

Edhe ju: Mirë se erdhët, miq! Meqë Bajrami erdhi, le të flasim për atë që e bën bajramin Bajram, apo jo? Le të flasim për kurbanin, për historinë që tij dhe për perspektivën e tij...

Siç e dini, ky Bajram quhet "Bajrami i Kurbanit". Përse quhet Bajrami i Kurbanit? Çfarë është kurban?

Allahu Teala i sprovon edhe peygamberët si gjithë njerëzit e tjerë për të parë nëse e zbatojnë apo jo urdhrin e Tij. Sigurisht se ata sprovohen me sprovë

më të vështira dhe të tjera ngaqë janë peygamberë, në mënyrë që të dalin në pah mirësitë që fshihen në vështirësinë e profetësisë.

Ju e njihni Hz. Ibrahimin. I Dërguari i Allahut (s.a.s.), e ka prejardhjen nga Hz. Ibrahim (a.s.). Allahu, nëpërmjet ëndrrës, i kërkoi Hz. Ibrahimit që të bënte kurban birin e vet, Hz. Ismailin për hir të Tij. Hz. Ibrahim (a.s.), u ndikua aq shumë nga kjo ëndërr, saqë e çoi birin e tij në Malin Sebir të Mekës për të treguar se flijonte çdo gjë për hir të Allahut të Lartësuar. Ky ishte treguesi më sublim i sakrificës në rrugë të Allahut.

Allahu Teala e shpërbleu Hz. Ibrahimin ngaqë e zbatoi atë që kishte parë në ëndërr, duke i dërguar një "dash" për ta bërë kurban në vend të të birit. Në këtë mënyrë, edhe Ismaili (a.s.), shpëtoi së bëri

kurban. Kështu, Bajrami i Kurbanit e merr emrin nga kjo ngjarje. Si përfundim, këtu bëhet fjalë për një sakrificë për hir të Allahut dhe shpërblimi i asaj sakrifice është gëzimi i Bajramit që vjen me dashin.

Disa prej nesh, ngaqë ndjejnë dhembshuri për kafshët që bëhen kurban, nuk duan që t'i therin apo mërzhiten për therjen e tyre. Kjo është diçka shumë e gabuar, sepse "Kurbani" është një adhurim që bëhet për hir të Allahut (xh.sh.). Ato kafshë, nuk priten pa qëllim, por për të arritur kënaqësinë e Allahut (xh.sh.) dhe për t'u dhënë mish qoftë edhe një herë në vit familjeve të varfra rreth e rrotull nesh.

Mendoni, kurbanit është një lloj ibadeti me anë të të cilit mund të arrihet kënaqësia e Allahut Teala dhe ushqim për të varfrit të cilët mund të kenë muaj apo vite që s'kanë ngrënë mish në shtëpinë e tyre. Sipas meje, kjo është një ndjenjë shumë kuptimplotë dhe shumë e bukur. Kurbanit, krahas faktit se tregon ndarjen e të mirave me të tjerët, është edhe treguesi më konkret i sakrificës. Për këtë arsye, mos t'ju vijë keq për kafshët që bëhen kurban dhe mos mendoni se nuk duhen therur. Sepse ato bëhen kurban në rrugë të Allahut dhe për të arritur te Allahu. Andaj, i Dërguari i Allahut (s.a.s.), i ka përgëzuar kafshët që bëhen kurban me një vend të veçantë në xhenet.

Vlerësojeni mirë këtë festë në të cilën ka shumë begati dhe mëshirë. Vizitoni të afërmit tuaj, të cilët ka një kohë të gjatë që nuk i keni vizituar

dhe kërkoni prej tyre që të luten për ju. Edhe një buzëqeshje e juaja ndaj tyre, mund të bëhet shkak për t'i gëzuar ata. A nuk doni që t'i gëzoni? Festa e Bajrami të Kurbanit është emri tjetër i bashkimit, unitetit, i ndarjes së pasurisë me të tjerët, i ndihmës reciproke dhe i kujtimit të të tjerëve...

Bajramin kalojeni me të mëdhenjtë dhe të dashurit tuaj. Puthjani dorën gjyshit e gjyshes, po ashtu edhe faqen që u shkëlqen si dritë. Shkoni dhe vizitoni tezet dhe xhaxhallarët tuaj. Vëllezërve dhe motrave tuaja dijuani vlerën edhe më shumë në këtë ditë. Prindërve tuaj jepuni dhuratën më të bukur ditën e Bajramit dhe në veshin e tyre u pëshpërisni duke u thënë se i doni për hir të Allahut të Lartëmadhëruar.

Festën bëjeni festë me atë zemrën tuaj të bukur dhe të dëlirë. Zemrat tuaja le të hyjnë në atmosferën e bajramit. Lutuni shumë për të dashurit tuaj, për të mëdhenjtë tuaj, për vëllezërit tuaj në fe, shkurtimisht, për të gjithë. Lutjet tuaja bashkujini me mëshirën që sjell Bajrami. Sigurisht se të gjitha lutjet e bukura, do të pranohen me lejen e Allahut të Madhëruar. Përrjetojeni sa më shumë begatinë, mëshirën, gëzimin dhe ndarjen e çdo gjëje me të tjerët, që Allahu i Madhëruar e ka sjellë me këtë festë.

Gëzuar Bajramin! Qofshi nën mbrojtjen e Allahut!

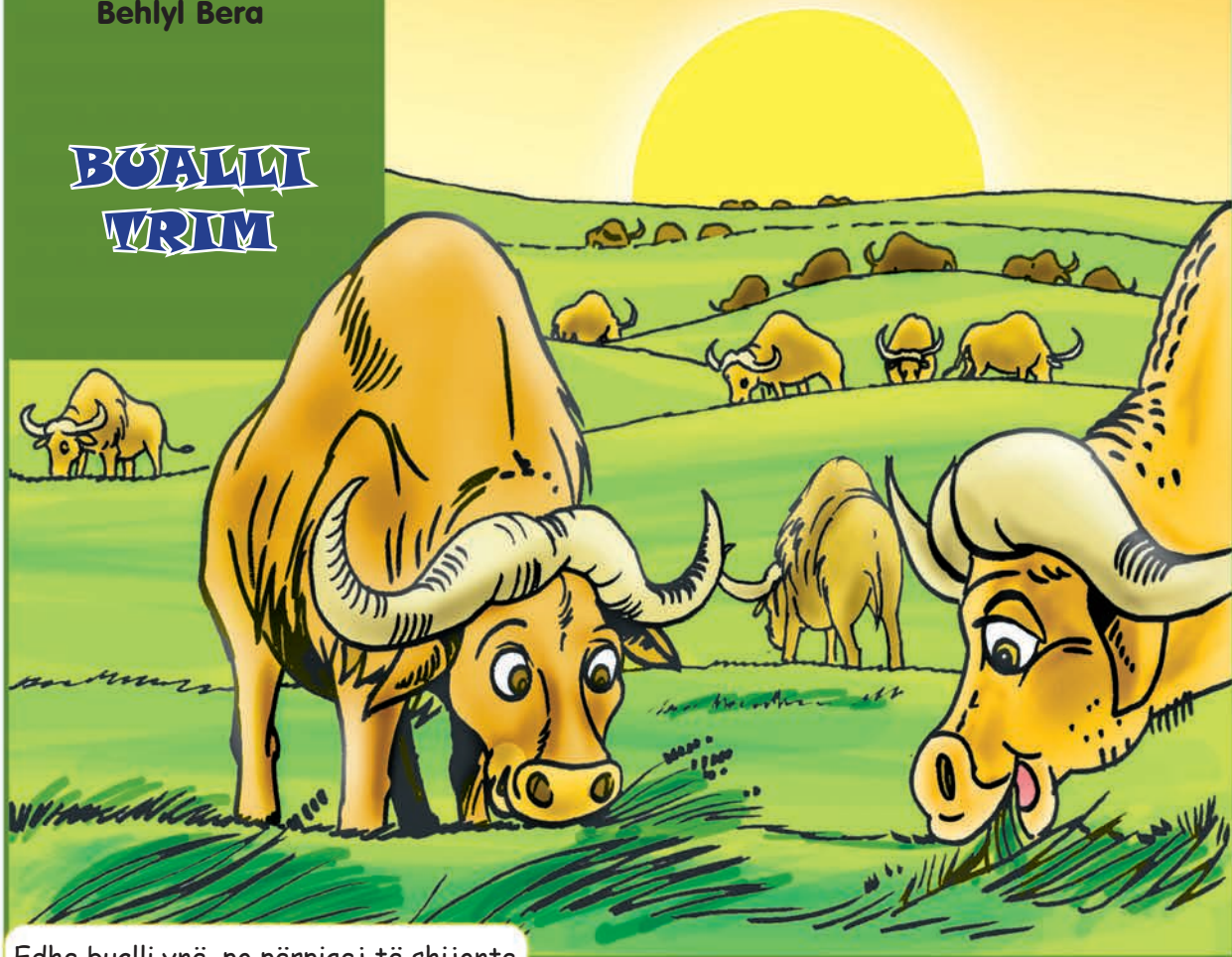

Përrallëza

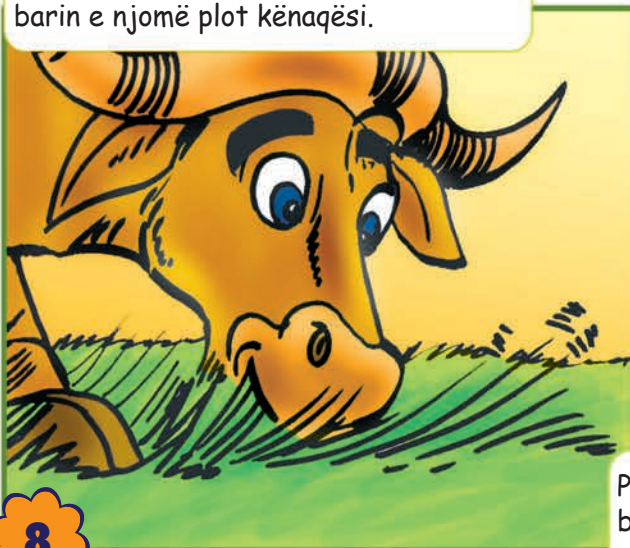
Behlyl Bera

BUALLI TRIM

Na ishte seç na ishte. Në një ditë të bukur dhe me diell, një kope buajsh në Afrikë, po pushonin pas një udhëtimi të lodhshëm. Ndërkohë që çlodheshin, ngopnin edhe barkun duke ngrënë bar.

Edhe bualli ynë, po përpigëj të shijonte barin e njomë plot kënaqësi.

Por nuk ishte vetëm ai në qejf. Ndërmjet barishteve të gjata, ndodhej edhe një luan që e shikonte atë duke lëpirë gojën.

Kur luani e pa se ishte koha e duhur, menjëherë e sulmoi. Bualli s'po e kuptonte çfarë po ndodhte.

Gjithë ajo kope e madhe, u nda si zogjtë e malit dhe filloi t'ia mbathte.

Kush do të jetojë, le t'ia mbathtë!

Luanit duhet t'i kishte rënë në sy bualli ynë, ngaqë ishte i shëndoshë. Për këtë arsye vazhdonte ta ndiqte.

Ndalo! Mos ik!
Eja, këtu!

Ku shkon ti, more!

Luanët po sulmonin në një mënyrë shumë të planifikuar. Buallit tonë ia prenë rrugën disa luanë të tjerë.

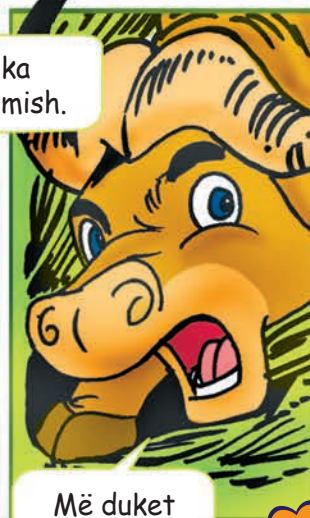

Mos na lodh shumë!

Mashallah, qenka shumë i shëndetshëm!

Ky e ka një ton mish.

Më duket se më erdhi fundi.

Buallit tonë iu kujtua biseda që pati bërë më parë me shokët e tij.

Luanët na gjuajnë kudo.

Ne jemi më të fortë dhe më të shumtë në numër.

Por ata na sulmojnë të bashkuar.

Edhe ne duhet të jemi të bashkuar si ata.

Këto janë fjalë boshe. Secili duhet të shohë punën e vet.

Si kanë thënë:
"Kapiteni është ai që e shpëton anijen."

Bualli ynë e kishte nënvlerësuar fjalën e shokëve të tij dhe kishte shfaqur egoizëm, ngaqë ishte i madh.

Pasi bualli u qartësua nga kujtimet, befasisht pa dhëmbët e mëdhenj dhe të mprehtë të luanit.

Tashmë, i kishin mbetur vetëm disa sekonda jetë.

Bëj lutjen e fundit, tashmë.

O Zot! Të lutem më ndihmo!

NDALOOONI!

Lëreni
menjëherë
atë!

Çfarë po thotë ky?
Mos po tallet me ne?

Shikol! Na e lini
neve atë!

Qartë. Me ju
duhet të flasim
gjuhën që kuptoni.

Ju shkoni
dhe bëni qejf!

E marrim vesh tani.
Ma lër mua atë.

SUUULM!

Allah, Allah! Allah, Allah!

Si kanë thënë
gjyshërit tanë:
"Një dorë s'bën
asgjë, dy duar
lajnë njëra-
tjetrën." "Bashkimi
sjell fuqi."

Gjysh Hiqmeti,
shpesh thotë: "Të
gjithë kemi nevojë
për këshilla."

Pas kësaj qëndrese të suksesshme, buajt filluan t'i besonin vetes.
Tashmë vendosën që gjithmonë të qëndrojnë të bashkuar. Këtë
herë ndërmjet tyre ishte edhe bualli ynë...

POSTA JONË

Arif Demolli

LETËR...

I dashur redaktor i filmave vizatimorë!

Unë dhe macja ime jemi shumë të dëshpëruar nga filmat që po transmetoni për Tomin e Xherrin. Po si bëhet kështu, pashë Zotin?! Ku ka mace kaq të keqe e të pështirë dhe mi kaq të mençur e të mirë?! A keni mësuar ju ndonjëherë biologji? Po ndonjë mi, ka ndodhur, t'ju hyjë në shtëpi?

Unë, ndonëse i vogël, mirë i njoh të dy. Macen e dua shumë, mi s'dëshiroj të shoh me sy.

Mirëpo, një herë e një kohë plot të tillë kam parë. Lexoni se çfarë na ka pas ngjarë:

Se nga vërshuan minjtë në shtëpi. Minj nëpër dhoma, në depo, minj në kuzhinë! Nëna gati vdiq nga neveria. E mua më shkuan dëm shumë gjëra të mia. I gjeja në mëngjes të bëra shoshë. Nuk kursenin rroba, libra... sa për ushqime, qofshin shëndoshë!

E të mos ju flas, o mik nga sëmundjet sa ishim në rrezik.

Prandaj, ra në mendime babai im. Kërkonte një shteg për shpëtim.

U ngritëm të gjithë me drunj në dorë. Bërtit, vrapo, gjuaj kryq e tërthor. Kot së koti. Për të ikur miu është shumë i zoti. Blemë edhe helm në barnatore, mirëpo shfarosja nuk na shkoi përdore. E dinin sherrin ata dreknakë; qemë duke ngritur duart, për pak.

Një ditë, ndërsa po luaja me shokë, gje ta një mace të shtrirë në tokë. Mjaullinte, dridhej, kishte uri. Ta marr, thashë, ta shpie në shtëpi. Shihej, ishte një jetim e mjerë, së cilës i nevojitej ndihma menjëherë.

Nëna u gëzua shumë kur e pa.

-Të lumtë, biro! – më tha.

Kështu, macja mbeti përgjithmonë te ne, kurse unë fitova një mike të re.

U kujdesa shumë për të, ajo u rrit shpejt pastaj. Minjtë një nga një ranë në kthetra të saj.

Atëbotë plot gra e nga shtëpi të tjera na trokitën te dera:

-Mund të na jepni macen për ndonjë orë, sepse nga minjtë jemi në zor.

-Nga minjtë! Uh, sa të pështirë!

-Po, moj. Një më ra në shëllirë!

-Mos më trego. Më vjen të vjell.

-Jepma macen. Nesër do ta sjell.

Kështu, macja shkoi derë më derë dhe u kthye shend e verë. Të gjithë e quajtën shpëtimtare dhe e deshën shumë macen gjahtarë.

Mirëpo, mbi të gjitha ajo është mike. Kur nisem diku, sikur më thotë: "Pse ike?" Apo: "Udhembarë! Kthehu sa më parë!"

Kur kthehem, e gjej te dera: "U lodhe shumë?", më duket se më pyet përhera.

Edhe diçka; më e pastër nuk ka. Vetëm ta shihni si i shkëlqen fytyra. Qejfi i saj – pasqyra.

Ndërkaq, ju i nderuar redaktor, nuk çani kokën fare. Natë për natë e vini në lojë macen gjuetarë!

Mirëpo, e keni kot. As do t'i dua minjtë, as do të ndahem prej maces dot.

Ju përshëndet,

Shpendi me macen e vet.

* * *

Këtë letër Shpendi e lexoi në klasë. Të lumtë! – i thanë të gjithë dhe u kënaqën pa masë. Pastaj letrën dikush në postë e hodhi. Më tej... nuk e di se ç'ndodhi.

Medalja e vëllazërisë

Na ishin një herë dy nxënës. Njëri quhej Zejd, kurse tjetri Ahmed. Kjo nuk është përrallë, por një ngjarje e vërtetë. Dhe ja si ka ndodhur... Zejdi ishte një nxënës që nuk linte dy gurë bashkë. Jo vetëm i ngacmonte shokët e klasës, por shpesh, ua griste edhe fletoret, edhe librat. Jo vetëm kaq, por bënte edhe zhurmë në klasë, edhe rezultatet i kishte të dobëta. Të gjithëve u kishte ardhur në majë të hundës sjellja jo e mirë e Zejdit. Kurse Ahmed ishte ndryshe. Ishte nxënës shembullor në mësim dhe në sjellje. Për këto rezultate kishte fituar simpatinë e gjithë kolektivit të shkollës.

Një ditë prej ditësh, mësuesja i dhuroi Ahmedit Medaljen e Nderit, për rezultatet e shkëlqyera që kishte arritur në shkollë. Zejdi e pa që larg medalionin dhe i pëlqeu. Ishte hera e parë që mendonte: "Sikur ta kisha edhe unë një të tillë!". Po si mund ta merrte ai?.. Veprroi kështu: I doli para Ahmedit pas orarit të mësimit dhe ia tërhoqi me forcë nga qafa. Ahmed mbeti i habitur nga veprimi i pahijshëm i shokut. E thirri disa herë t'ia kthente medalionin e pamerituar, por Zejdi ikte e ikte me vrap... Ahmed u mërzi shumë. I vinte të qante. "Si do ta gëzojë medaljen e dikujt tjetër?.." - tha me vete.

Kaluan disa ditë...

Mësuesja hyri në klasë dhe u tha nxënësve: "Zejdi është shtruar në spital. Do të mungojë për disa ditë në shkollë."

Klasa u gëzua. Më në fund do të rrinin ca ditë rehat nga Zejdi. Ndërsa Ahmed nuk u ndie mirë.

Ai u tha menjëherë shokëve:

- T'i bëjmë një vizitë vëllait tonë! Ai ka nevojë për ne...

- Ai nuk e meriton respektin tonë. - ia ktheu Petriti.

- Atëherë unë do të shkoj i vetëm...

Kështu tha Ahmed dhe u nis drejt spitalit, ku ishte i shtruar Zejdi.

Kur Zejdi pa te dera Ahmedin, shokun e tij të klasës, u befasua. U pa sy më sy. Pastaj u skuq në fytyrë, uli kokën dhe filloi të qante. Ahmed i përqafoi ngrohtësisht, duke i thënë: "Mos qaj! Të kam falur!.."

Zejdi, me duart që i dridheshin, nxori që poshtë jastëkut medalionin dhe i turpëruar ia zgjati Ahmedit.

- Më fal! Kam bërë një gabim të madh e të pafalshëm! Nuk i rrëmbehet lavdia tjetrit me forcë, ajo fitohet me djersë të ndershme. Më fal, Ahmed!

- Je i falur! - u përgjigj Ahmed. Shikoje pak medalionin që shndrit, është medalioni i vëllazërisë që na bashkon.

- Vërtet?!..

- Po, vëllai im! - Në sytë e tu shoh një ditë tjetër, një sjellje tjetër...

Zejdi iu hodh në krahë Ahmedit dhe mbetën ca sekonda të përqaftuar. Sa bukur ishte ajo pamje!.. Veç të ishit aty!..

Përgatiti: Gilman Kazazi

SHEGA

Shejma Çelik

Shega është një pemë frutore e vogël së cilës gjatë dimrit i bien gjethet. Ajo paraqitet si shkurre që rritet deri në 5 m lartësi. Ka degë të pajisura me gjemba. Gjethet janë të përkundrejta, me formë gjatore ose heshtore me përmasa 2-8 x 0,6-2 cm.

Lulet janë të kuqe me një diametër rreth 3-4 cm. Frutat janë të përmasave të ndryshme

që lëvizin nga 5-18 cm diametër, në shumë raste edhe më të mëdha. Ka shumë fara të mbështjella me një tul të lëngshëm të athët në të ëmbël.

KLIMA

Bima e shegës në përgjithësi preferon klimë të ngrohtë. Për këtë arsye ajo ka gjetur kushte të mira kultivimi në vendin tonë, kryesisht në zonën e ullirit.

Kërkesat për temperatura janë pothuajse të ngjashme me ato të bimës së fikut. Temperaturat më të ulëta se -15 °C dëmtojnë drurin shumëvjeçar dhe kur ajo arrin në -18 °C deri në -20 °C mund të dëmtohet tërësisht.

Shega duron thatësinë dhe temperaturat e larta, më shumë se kulturat e tjera frutore që kultivohen në vendin tonë. Shega rritet mirë në zonën e ullirit në lartësinë 400-700 m mbi nivelin e detit. Klima subtropikale i përshtatet më së miri zhvillimit dhe prodhimit normal të saj.

Kufiri i rritjes dhe përhapjes së saj në vendin tonë fillon nga zona bregdetare, vazhdon në pjesën e brendshme në Gjirokastrë, Tepelenë, Përmet, ngjitet me lart në Berat, Mallakastër, Elbasan ; vazhdon në zonën e Tiranës, Fushë-Krujës, Matit, Milotit, Lezhës, e deri në Shkodër.

Shega, në kushte agroteknike të mira dhe me lagështi normale, jep prodhim të bollshëm, 50-60 kg fruta për rrënjë.

DOBITË E SHEGËS

- Shega është një frut shumë i pasur me kalium, me mineral hekuri dhe me vitaminë C. Ajo përmban edhe vitaminat B1, B2, kalcium dhe minerale fosforike.

- Normalizon ndjeshëm tensionin. Mbron zemrën dhe e ndihmon atë të punojë në mënyrë të rregullt.

- Mbron dhe shton rezistencën e trupit.

- Jep energji dhe largon lodhjen.

- Bën sekretimin e toksinave me anë të urinës.

- Forcon sistemin imunitar dhe e mbron trupin kundrejt sëmundjeve.

- Ul kolesterolin dhe parandalon shtimin e sheqerit në gjak.

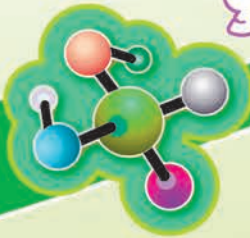
- Ka efekte pozitive në lëkurë dhe e mbron atë nga çrregullimet.

- Forcon trupin, zemrën, stomakun dhe mishrat e dhëmbëve.

- Largon dridhjet.

- Është e dobishme për infeksionet e stomakut dhe plagët e gojës.

- Çel zërin.

Çfarë

Si

Përse

Zehra Aksoy

?

Si matet thellësia e deteve?

Me anë të një aparati, lëshohen valë zëri në fundin e detit dhe duke matur kohën në sekonda që i duhet valës së zërit për t'u kthyer, llogaritet thellësia e detit. Në këtë mënyrë, matet thellësia e detit duke u bazuar në shpejtësinë e zërit. Përveç kësaj metode, përdoren edhe gjyle plumbi që lëshohen në fund të detit me anë të një litari.

Përse të mbajnë ngrohtë rrobat prej leshi?

Leshi, për shkak të fijeve të tij të dredhëzuara, pengon daljen e shtresës së ngrohtë të ajrit ndërmjet trupit dhe rrobës, si dhe futjen e ajrit të ftohtë nga jashtë. Pra, rroba prej leshi nuk të ngroh, por të mban ngrohtë duke luajtur rolin e izolatorit të nxehtësisë që vjen nga trupi.

Përse kinezët hanë me shkopinj?

Në fakt, arsyeja e vërtetë nuk dihet. Por, thuhet se para shumë kohësh, njëri prej perandorëve kinez u frikësua prej kryengritjes së popullit dhe dha urdhër që të mblidhej çdo gjë prej metali, e cila mund të shkrihej e të bëhej armë. Populli i cili u detyrua të dorëzonte gjithçka prej metali që kishte, si thika, lugë etj., filluan të hanin duke përdorur shkopinj prej bambuje. Ndërsa sipas një versioni më të pranueshëm, zakoni i kinezëve në ngrënien me shkopinj ka rrjedhë si pasojë e traditës së kinezëve, të cilët kur gatuajnë e ndajnë ushqimin në copëza të vogla.

IBNU'L-HEJTHEMI

fizikani që formoi shkencën e optikës

Emri i gjatë i Ibnu'l-Hejthemit, i cili pranohet si shkencëtari më i rëndësishëm i "Historisë së Optikës" brenda periudhës kohore nga shekulli i parë e deri në atë të shtatëmbëdhjetin, është Ebu Ali Muhammed bin el-Hasen bin el-Hasen bin el-Hejthem el-Basri el-Misri.

Ky shkencëtar i madh, që ka zbuluar dijen bazë të shkencës së optikës dhe që ka ndriçuar shkencëtarët Evropianë të optikës me ndihmën që i ka dhënë kësaj dege të shkencës, është një filozof i njohur, si: fizikani, matematikani dhe astronomi më i madh i Mesjetës. Në botën perëndimore, njihet me emrat "Alhazen, Alhaxhen, Avenetan dhe Avennalhan".

Ka lindur në vitin 965 apo në vitin 354 Hixhrij. Origjinën e ka nga Basra. Nëpër udhëtimet që bëri në qendrat e shkencave dhe të kulturës së asaj kohe, si: Bagdadi, Shami dhe Kajro, bëri specializimin në shkencat racionale, veçanërisht filozofi, logjikë, matematikë, astronomi e mjekësi dhe e zhvilloi kulturën e përvojat e tij. Kur ishte në Bagdad u tha njerëzve që njihje: "Mesa kam dëgjuar, lumi Nil rrjedhka nga malet e larta në jug të Egjiptit. Sikur të isha në Egjipt, do të bëja shumë prita në këtë lumë dhe do të ndaloja përmbytjet..."

Kur këto fjalë arritën te sundimtari fatimi i Egjiptit, Hakim Biemrillah, u magjeps nga dija e

tij dhe e ftoi atë në Kajro. Ibn Hejthemi shkoi në Egjipt. Ai bëri studime dhe matje në krahinën që sot quhet Assuan. Ibn Hejthemi e kuptoi se këtë projekt nuk mund ta realizonte me mundësitë teknike të asaj kohe. Ai kërkoi ndjesë nga sundimtari. Atij iu dha një detyrë në Këshillin e Lartë.

Një pjesë të rëndësishme të jetës së tij e kaloi në Egjipt. Data e vdekjes së tij, dokumentohet si viti 1040 apo 1050 nga dy transmetime të ndryshme. Në studimet e tij, që kanë kaluar në historinë e shkencës botërore, ka bërë zbulime shumë të rëndësishme në këto fusha dhe çështje:

- Ai vërtetoi se rrezja përhapet në mënyrë të drejtë. Nxori në pah teori dhe zbatime që përfshinin ndryshime dhe shpikje themelore në çështjet e specifikave të hijes, dhomës së errët, ylberit, rrethit ndriçues të hënës, përthyerjes dhe reflektimit.

- Shpjegoi strukturën e syrit, mënyrën e realizimit të shikimit dhe anomalitë e tij. Derisa erdhi ibn Hejthemi, mendohej se drita dilte nga sytë te objekti, por ibn Hejthemi, tezën e tij se, drita vjen nga objekti te syri, hyn në sy dhe perceptohet në tru, dhe e vërtetoi këtë me prova matematikore.

- Rregullat bazë që paraprinë zbulimin e ma-

kinës fotografike të sotme, janë zbulim i tij. Makinën e parë fotografike e ka bërë Niepce në vitin 1826. Por eksperiencia e dhomës së errët i përket Ibn Hejthemit para 800 vitesh.

- Shpjegimi i eklipsit të diellit është zbulim i Ibn Hejthemit.

- Forcën tërheqëse të tokës, e ka vërtetuar 720 vjet para Njutonit.

- Xhamat zmadhues të mikroskopit dhe teleskopit, i ka zbuluar Hejthemi.

- Zbulimi i tij për të mbledhur rrezet e diellit në një pikë, sot është bërë për krijimin e laboratorëve të mëdhenj që punojnë me rrezet e diellit.

- Shpikësi i parë i syzeve që vendosim ne sot në sy është Ibn Hejthemi.

- Kur shprehu se hëna nuk përhap dritën e saj por reflekton dritën e diellit, e pati shpjeguar me ajetet 16 të sures Nuh dhe 61 të sures el-Furkan të Kuranit Fisnik.

- Natyrën e shikonte si një art të Allahut. Ai qe shprehur se besimi shtohet dhe lumturia mund të arrihet me “marifetullahun”.

- Ibn Hejthemi, në të njëjtën kohë ishte edhe mjek. Ai pati praktikuar mjekimin me muzikë.

MENDO PAK... E BUZËQESH

Një anekdotë dhe një... mësim

Qyteti më i lumtur në botë

Një herë e pyetën Solonin, dijetarin e madh të lashtësisë:

-Cili është qyteti më i lumtur në botë?

Ai u përgjigj:

-Qyteti më i lumtur në botë është ai qytet, ku të gjithë qytetarët janë aq të bashkuar, saqë padrejtësia që i bëhet njërit prej tyre, quhet si padrejtësi që i është bërë gjithë qytetit!

Ku ndryshon kureshtari nga dijetari

-Cili është ndryshimi midis një njeriu kureshtar dhe atij që jepet me mish e me shpirt pas diturisë? – e pyetën dikur filozofin Dekart.

Ai u përgjigj:

-I pari i kërkon gjërat e reja vetëm për t'u mahnitur, ndërsa i dyti për t'i përvetësuar e për t'i vënë në shërbim të njerëzimit!

Gjëja më e shëmtuar

Shkrimtari i mirënjohur gjerman Frederik Shiler, kur e pyeti një zonjë se çfarë është gjëja më e shëmtuar dhe që e urren, ai iu përgjigj:

-Për mua, zonjë, ndër gjërat më të shëmtuara në botë, më e shëmtuara është gjuha... që shpif!

Cili ecën më shpejt në jetë?

E pyetën një herë shkrimtarin dhe dramaturgun gjerman Lesing:

-Sipas jush, cili ecën më shpejt në jetë?

Lesingu u përgjigj:

-Ai që ka një pikësynim në jetë, ecën gjithmonë më shpejt se një tjetër që endet pa asnjë qëllim...

VJESHTA DHE NGJYRAT E SAJ

Ajshegyi Ērmak

Shtëpia jonë ishte në krye të lumit pranë shpatit të malit. Dhoma ime shikonte nga ana e malit që kishte pemët më të bukura. Çdo ditë zgjohesha duke parë ndryshimin e përditshëm të asaj tabloje që nuk ngopesha së shijuari. Kjo ishte bukuria e ndryshimit të ngjyrave. Përballë kisha një tablo, në të cilën gjendeshin të gjitha tonet e ngjyrës së verdhë, ngjyrës kafe, madje, edhe ngjyrës së kuqe. Përsëri kishte ardhur vjeshta.

Ndërkohë që deri dje nuk ndihej freskia e kohës së mëngjesit, tashmë e ndjeja se kisha disi ftohtë, kur zgjohesha.

Ja pra, stina e vjeshtës ka filluar të trokasë në derën tonë me flladet e freskëta. Vetëm derën tonë? Jo, edhe zhurmat e lejlekëve që e kanë folenë në çati ishin një prej gëzimeve të vjeshtës. Ata tashmë do të shtegtojnë grupe-grupe.

Po mendoja këto, kur nga bahçja erdhi zëri i nënës sime, që më tha: “Dje kemi bërë turshitë, tani do të bëjmë reçelin dhe pastaj,

radhën e ka trahanaja...” Ishte e qartë se ajo po fliste me teta Aishen për përgatitjet e vjeshtës. Drutë po priteshin para shtëpive... Edhe zëri i sëpatës që vinte nga larg, pothuajse përpiqej të na tregonte detyrën që i takonte të bënte nëpërmjet duarve të gjyshit. Fëmijët e vegjël radhisnin drutë që i priste gjyshi. Kurse babai im po pastronte sobën që kishte nxjerrë nga bodrumi. Në një moment m'u drejtua: “Tubat i kemi mangët. Eja të shkojmë e t'i marrim bashkë.”

Vjeshta është stina e punëve...

Të vijë vjeshta dhe të mos fillojnë shirat?! Por nuk po bie shumë shi. Çfarë i ka pakësuar shirat kështu? Duhet të lutemi më shumë, sepse këto shira ishin begatia e vitit të kaluar...

Kur po shikoja jashtë nga dritarja e dhomës sime, ranë dy gjethe nga pema njëra pas tjetrës. U gëzova.

Siç duket Vjeshta donte të më takonte edhe mua...

MEMISHXHANI

Ekrem Bektash

SHIKO DASHIN, SHIKO DASHIN, SHIKO EDHE TRUPIN E DEVESË...

Të dashur miq!

Sa shpejt që kalojnë ditët, apo jo?.. Ndërkohë që po prisnim Ramazanin, papritur edhe Bajrami... Edhe ai kaloi dhe erdhi Bajrami i Kurbanit... Kur them kurban, gjithmonë më vjen në mendje: dashi...

Babai im, për çdo Kurban Bajram, bën kurban një dash... Sapo dilte nga namazi i Bajramit, shkante te vendi, ku shiten kurbanet, merrte një dash dhe e sillte në shtëpi. Kasapi që do ta therte kurbanin vinte dhe e kryente punën e tij akoma pa e ledhatuar unë dashin që do bëhej kurban, akoma pa i dhënë një dorëz bar, akoma pa u argëtuar me të, madje, akoma pa ia parë fytyrën...

Kasapi, gjithmonë vinte së pari në shtëpinë tonë, priste kurbanin tonë dhe unë gjithnjë zhgënjehesha... Eja pak vonë, bre, kasap!.. Eja në drekë, ashtu që ta ledhatojmë pak, ta pastrojmë, ta zbukurojmë, t'i japim pak bar dhe pak ujë dashit...

Nëna ime ishte e gëzuar sigurisht, ngaqë e kryente një çast e më parë punën e kurbanit...

Fqinjët tanë, edhe pse kishte rënë muzgu i

mbrëmjes, akoma prisnin kasapin për të therur kurbanin... Ndërsa kurbanin ynë kishte kohë që kishte shkuar në xhenet...

Ne argëtoheshim me dashin e fqinjit deri në drekë. Flisnim... Qeshnim... I jepnim bar...

Ah, sikur të vinte vonë edhe kasapi ynë!.. Ah sikur kjo punë të ngelte për të nesërmen apo për të pasnesërmen!..

Por ja që e para therej dashi jonë...

Ama, Memishxhani di çfarë të bëjë...

**LOJA JONË ËSHTË E ËMBËL,
KU NA IKU KY DASHI...**

Kjo situatë vazhdoi kështu deri vitin e kaluar... Përsëri do të vazhdonte ashtu nëse Memishxhani nuk do të merrte masa dhe ta ndalonte këtë...

Ndërmjet ardhjes së dashit dhe ardhjes së kasapit kishte kohë dhjetë minuta... Në ato momente, babai hyri në shtëpi. Memishxhani ia dha Myzaferit litarin e dashit... Myzoja përpara dhe dashi prapa ikën të dy bashkë. Pas pesë minutash, erdhi kasapi... Babai im pa djathtas – majtas, dashi nuk ishte... Pastaj më pa mua. Unë i thashë:

-Tani ishte këtu, baba... Unë pata shkuar në banjë.

Kjo ishte e vërtetë... Memishxhani nuk gënjen kurrë... Thamë:

-Shkojmë ta kërkojmë...

Secili prej nesh shkoi në një drejtim...

Ne luajtëm në park me dashin deri në kohën e drekës. U kënaqëm shumë... Pas drekës erdhëm në shtëpi... Pak para mbrëmjes e therëm dashin... Babai më pa mua. Më duket se e kuptoi situatën...

**MEMISHXHANI NUK BËN PËR ÇOBAN,
TË DY KËMBËT NË NJË VEND S'I MBAN...**

Nëse nuk më therin
këtë Bajram, nga gëzimi
do të bëj një kurban...

Të dashur miq!

Unë i dua shumë kafshët... Kur loz me to, kënaqem shumë... Veçanërisht me dhenët... Ngaqë i shoh një herë në vit, dua të loz më shumë me to... Nëse më bëjnë çoban dhenësh, pranoj. Loz me secilën prej tyre dhe kënaqem me to...

Xhaxha Saiti e merr disa ditë përpara dashin që do bëjë kurban dhe e ushqen... E ushqen mirë e mirë dhe e shëndosh... Mua s'më le t'i afrohem dashit të tij, s'më le ta përkëdhel dhe ta prek... Nga njëra anë ka të drejtë sigurisht... Para dy-tre vjetësh, e pati marrë dashin për kurban para pesëmbëdhjetë ditësh... Mua më pati lejuar të lozja me atë dash... Për pesëmbëdhjetë ditë e kullota unë atë... Dilja me të nëpër rrugë... Vrapoja dhe lozja... Dashi me sy të zinj, me lesh të bardhë dhe me brirë të gjatë si dem, përgjatë pesëmbëdhjetë ditëve u dobësua pesëmbëdhjetë kilogram. Xhaxha Saiti që zemëruar shumë... E çfarë ka këtu për t'u zemëruar?.. A duhet të bëhet kurban një dash të ngathët dhe e shëndoshë saqë nuk mund të lëvizë as këmbët, apo një dash të zhdërvjellët, e shkathët dhe atletike?.. Për mendimin tim, duhet të jetë atletike, ndërsa sipas xhaxha Saitit, duhet të jetë shumë e shëndoshë... Po sipas jush miq, si duhet të jetë?

DEVENË PËR KURBAN SHTËPIA NUK E NXË

Të dashur miq!

A u habitët kur e lexuat titullin e mësipërm? Vallahi për ju nuk e di, por unë u habita... Babai im erdhi një natë në shtëpi dhe tha:

- Këtë vit do të bëjmë kurban një deve.

Së pari, askush nuk i dha rëndësi kësaj... Sidoqoftë ky është babai i Memishxhanit!.. Nganjëherë bën shaka të tilla... Kur e pa se askush nuk i dha rëndësi kësaj fjale, babai tha përsëri:

- Më duket se nuk më dëgjuat! Do të bëjmë kurban një deve...

Bajrami kishte edhe një muaj për të ardhur... Babai sapo e kishte marrë rrogën... Pasi rroga të fillonte të pakësohej, edhe kurbanin ynë fillonte të zvogëlohej... Këtë vit filluam me devenë, pastaj me lopën, pastaj me një dash... Në fund, bëjmë kurban një dash të vogël e të njomë dhe kështu mbaroi kjo punë...

Por babai këtë herë dukej i vendosur... Papritur shohim se deveja kishte ardhur te dera... Ne shikonim atë, ajo na shikonte ne... Kafsha e shkretë ishte nisur nga shkretëtira e Arabisë dhe kishte

ardhur deri aty për ne, ndërsa ne akoma e shikonim të habitur...

Meqë ka ardhur nga një rrugë kaq e gjatë, me nduam t'i jepnim një gotë ujë, por kur pamë trupin e saj, i vendosëm përpara një kovë me ujë...

Çfarë do të bëjmë tani?... Devenë duhet ta lëmë në bahçen pas shtëpisë... Nga dera nuk hynte dot, por edhe murin nuk e kapërcente dot... Gjithë këtë kafshë si mund ta bësh kurban?..

PAMË TRUPIN E DEVESE, U MJAFTUAM ME ATË TË DASHIT

Deveja i kishte ardhur si dhuratë babait tim... Atë ia kishte dërguar një klient arab me të cilin punonte... Babai e çoi devenë në anën e prapme të shtëpisë... Pastaj u mendua, bëri një llogari e tha:

- Nëse prishim murin, na shkon shtrenjtë...

Devenë e futi në bahçe me një vinç... Për herë të parë kishim një kurban, një muaj para se të vinte festa e Bajramit. Deveja na shikonte e habitur... Ne nuk dinim si ta përkëdhelnim këtë deve të madhe. Madje, nuk i shkonim as pranë ngaqë e kishim frikë. Një mëngjes, u ngrita me sy të përgjumur dhe pashë bahçen nga dritarja... Deveja nuk ishte aty. Menjëherë shkova te mami dhe e pyeta:

- Mami! Ku është deveja?

Mami më pa dhe tundi kokën. Ajo e kuptoi se kisha parë ëndërr...

Çfarë është kjo që po heq prej ëndrrave, a më tregoni?... Mbaron njëra, fillon tjetra...

Nuk e di se si më doli deveja në ëndërr, por shprejsoj që edhe këtë vit të therim një dash të vogël.

- Gëzuar Bajramin, miq!

KOPSHTI I BISEDAVE...

Me dhjetëra mijëra nxënës, të cilët janë bukuria dhe e ardhmja e shoqërisë sonë, çdo mëngjes e çdo mbrëmje, madje në çdo orë të ditës, në çdo xhade, në çdo rrugë e në çdo stacion autobusi, i shtojnë zemrave tona shpresë dhe gëzim.

- Fëmijë të dashur! Ju përshëndes me përshëndetjen më të bukur, Eselamualejkum! Mirë se keni ardhur në kopshtin e bisedave... Me sa shoh qenkeni shumë të gëzuar!.. Si është puna?

- Mësues! Shkolla ka filluar dhe mësimet po ashtu.

- Kuptova! Tani e kuptova pse jeni kaq të gëzuar dhe të hareshëm. Ju lumtë fëmijë të dashur... Ju përgëzoj të gjithëve një nga një... Nëse fëmijët, të cilët janë e ardhmja e një populli, vrapojnë me një dashuri të tillë nëpër shkolla për të mësuar shkencë, dije dhe edukim, do të thotë se e ardhmja e atij populli është e mbushur me lumturi. Unë gjithmonë ju kam parë me dashuri dhe shpresë. Ju gjithmonë do të na e zbardhni faqen.

- Mësues! Dua t'ju pyes diçka...

- Sigurisht biri im, pyet! Si është puna?

- Me fjalët shkencë dhe dije të gjithë kuptojmë diçka të njëjtë. Po me fjalën “edukatë”, të cilën e dëgjojmë shpesh, çfarë duhet të kuptojmë, çfarë përfshin ajo?

- Një pyetje shumë e bukur. Të falënderoj për këtë pyetje. Atëherë le ta fillojmë bisedën tonë me fjalën “edukatë”. Meqenëse shkolla ka filluar dhe ju të gjithë jeni nxënës, le të bisedojmë rreth, “Rregullave shoqërore që duhet t'u përmbahen nxënësit”.

Të dashur fëmijë! Ndërkohë që njeriu lind dhe

jeton në këtë botë, uji, ajri dhe ushqimi i pastër, janë nevojat e natyrshme dhe të pazëvendësueshme të tij... Por kini kujdes! Në përgjithësi, të njëjtat nevoja të natyrshme kanë edhe bimët, edhe kafshët. Ajo që e ngre dhe e dallon njeriun nga bimët dhe kafshët, është “mendja”. Mendja, është mjeti në sajë të së cilës arrijmë të njohim në mënyrë të drejtë jetën, mjedisin, shoqërinë, familjen, njerëzit, sendet dhe ngjarjet. Duke përdorur mendjen dhe aftësinë e të mësuarit, arrijmë të mësojmë çdo gjë duam të dimë. Mirëpo, të dimë gjithçka, nuk mjafton. Ato që dimë duhet t'ua mësojmë edhe të tjerëve dhe në të njëjtën kohë duhet t'i zbatojmë edhe në jetën tonë të përditshme. Për këtë, duhet t'i shqyrtojmë mirë fjalët “arsim” dhe “edukim”. Sendet dhe ngjarjet i mësojmë në sajë të shkencës, dijes

dhe përvojës. Dhe nëse shpirti ynë i pranon këto dije, ato shfaqen në veprat tona, në formën e urtësisë dhe edukatës. Pra, nëse do ta përkufizonim “edukatën”, do të thoshnim:

Edukata: është largimi i njeriut prej degradimit, vulgarizmit, të shëmtuarës dhe të keqes, duke shfaqur pjekuri shpirtërore, delikatësë, mirësjellje, urtësi, fjalë dhe vepra të bukura.

Fëmijët e mi të dashur, të ëmbël dhe të edukuar!

Shkolla filloi përsëri. Me dhjetëra mijëra nxënës, të cilët janë bukuria dhe e ardhmja e shoqërisë sonë, çdo mëngjes e çdo mbrëmje, madje në çdo orë të ditës, në çdo xhade, në çdo rrugë e në çdo stacion autobusi, i shtojnë zemrave tona shpresë dhe gëzim. Ju falënderoj shumë fëmijët e mi të dashur. Juve dhe të gjithë të rinjve tanë!

Megjithatë... A ka rregulla shoqërore, të cilave

duhet t'u përmbahemi? Të parët tanë, këto rregulla i kanë quajtur "Etikë shoqërore". Pra, "sjelljet, rregullat dhe edukata, të cilat duhet të përdoren në jetën shoqërore".

Fëmijë! Në univers, nuk ka asgjë pa rregull dhe pa ligj. Dhe meqenëse ne jemi nxënës, ka disa rregulla, të cilave duhet t'u përmbahemi me përpikëri dhe seriozitet. P.sh:

1) Nxënësit duhet të mbajnë pastër dhe në rregull trupin, rrobat dhe sendet personale. Pamja e tij e jashtme dhe e brendshme duhet të jetë gjithmonë e bukur.

2) Ai nuk duhet të cenojë kurrë shokët dhe sendet e tyre personale. Fëmijë i edukuar, është ai që nuk u shkakton dëme të tjerëve.

3) Një nxënës i edukuar, duhet të tregojë maturi dhe mirësjellje kudo që të jetë, në shtëpi, në rrugë, në shkollë apo në vende të tjera.

4) Të qeshurit dhe të folurit me zë të lartë, aq sa të shkaktojë shqetësim tek njerëzit përreth, talljet, fjalët e tepërta dhe të padobishme dhe të tjera si këto, shkaktojnë urrejtjen e shoqërisë dhe reagimin e tyre. Pra, këto janë sjellje që nuk i kanë hije nxënësve të edukuar.

5) Një nxënës i edukuar duhet të flasë gjithmonë me mirësjellje dhe fjalë të bukura. Në asnjë mënyrë nuk duhet të përdorë fjalë të turpshme dhe të pahijshme.

6) Në çdo sjellje dhe në çdo veprim të tij, duhet të tregojë respekt për më të mëdhenjtë dhe të moshuarit. Ndërsa me më të vegjlit duhet të sillet me dashuri duke i ndihmuar dhe duke u bërë shembull për ta.

7) Shkollat janë vende ku arsimohen me mijëra fëmijë. Të gjithë fëmijët duhet të mbajnë pastër çdo cep të shkollës së tyre, klasat, korridoret,

tualetet dhe të gjitha mjetet mësimore. Përndryshe, ato bëhen vende të pista, ku lindin dhe zhvillohen sëmundje të ndryshme. Një nxënës i edukuar është shumë i kujdesshëm në këtë çështje.

8) Të bërtasësh me zë të lartë apo të grindësh në ambientet e shkollës, është shumë e rrezikshme. Kaosi dhe zhurma e madhe në këto ambiente shkaktojnë dëme dhe incidente të padëshirueshme.

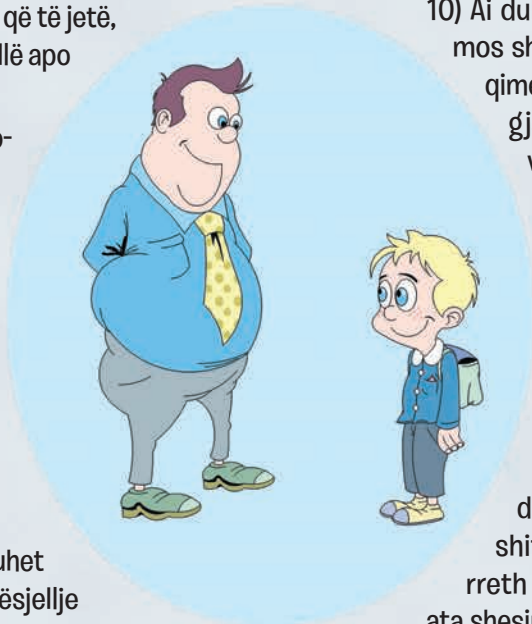
9) Një nxënës i edukuar, duhet të jetë i respektueshëm dhe i bindur ndaj të gjithë mësuesve dhe punonjësve të tjerë të shkollës. Sa herë që t'i shohë duhet t'i përshëndesë me selam. Gjithashtu, duhet t'i plotësojë të gjitha detyrat që u ngarkojnë mësuesit e tyre.

10) Ai duhet të ketë kujdes që të mos shpenzojë duke blerë ushqime të padobishme çdo ditë gjatë pushimeve dhe orëve të drekës. Ai duhet të ushqehet me ushqime të shëndetshme, të cilat i zhvillojnë trupin dhe mendjen.

11) Këshilla ime më e rëndësishme, është kjo: Ju lutem shumë fëmijë të dashur, bëni shumë kujdes dhe mos iu afroni asnjë lloj shitësi, i cili sillet vërdallë rreth shkollës. Në përgjithësi, ata shesin ushqime të pista dhe të skaduara, por ndonjëherë ata shesin edhe cigare dhe drogë. Fëmijë i edukuar, është ai që vishet pastër, ha dhe pi ushqime të dobishme, jeton i pastër dhe për këtë përgëzohet e falënderohet nga familja dhe shoqëria...

12) Shoqërinë ku bëni pjesë dhe jetoni (familjen, farefisn, lagjen, pallatin etj.) duajini me sinqeritet dhe dashamirësi, bëhuni të dobishëm për ta dhe kryeni shërbime të mira ndaj tyre.

13) Mbajini gjallë lidhjet shoqërore, miqësore dhe vëllazërore.

VESA QË DONTE TË SHKONTE NË DET...

Xhahid Bushati

Në agun e një dite pranvere, kur çdo gjë flinte e nuk pipëtinte, një vogëlushe me sytë, flokët, faqet e gjymtyrët prej uji, u zgjua papritur dhe hopla-hopla, si një kolovajzë tundej mbi një gje-the të gjelbër. Bëri ç'bëri, u zgjua nga gjumi edhe gjethja gjelbëroshja. Bënë

ç'bënë, u zgjuan dhe ca shoqe, që ngjanin binjake me pikën e vesës.

-Dua të shkoj në det! – u tha pika e vesës shoqeve të saja binjake.

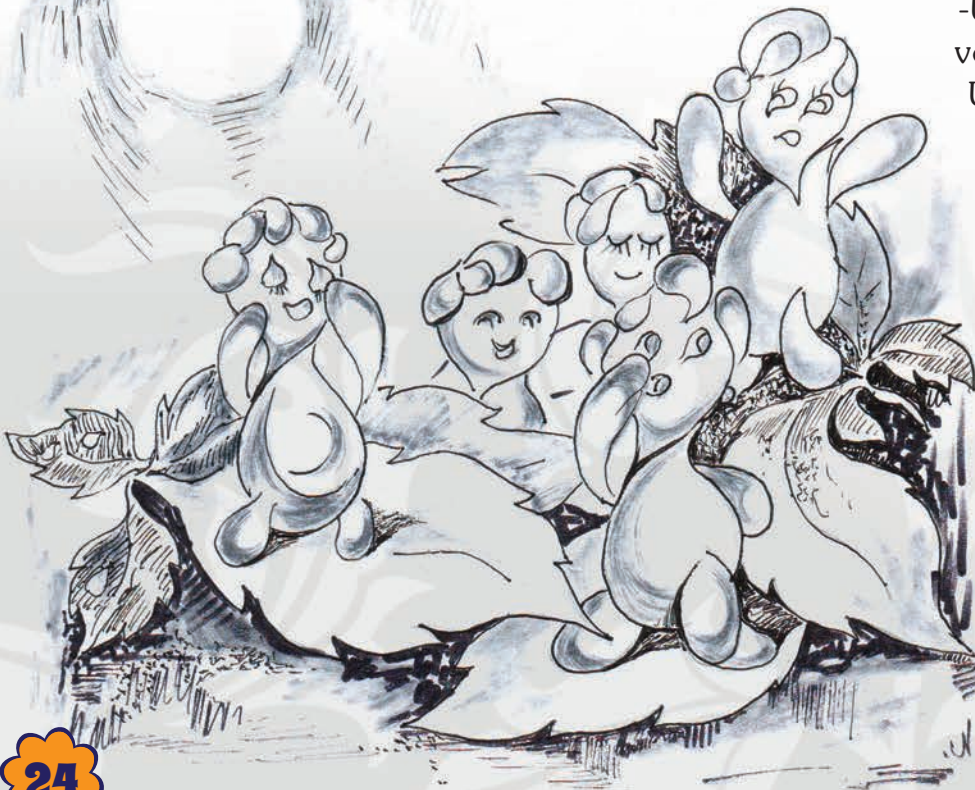
-Ua, po ti je një pikëz uji!?! – i foli gjethja e gjelbër.

-Uuuunëë! Unë e vogël?!.. Ha-ha! Unë dua të lundroj si një anije...

-Ti, anije...?! Mos u mburr kaq shumë!..

-Pse të mos mburrem Uuu-nëëë, kur jam një pikë vese lodërta-reee...

-Motër, mos shit mend! – i tha një pikë e xhevahirtë. Po

eja me ne, se do të shkojmë gjer lart në re... Pastaj do të biem mbi det, mbi lule, mbi fletë..., edhe mbi...

-Ah, jo, jo motra..., - foli nxitimthi pika e vesës. Ju jeni aq të vogla, sa menjëherë ktheheni në ujë. Unë jam e vendosur në rrugën time. Dua të shkoj e para në det.

-Mos... po gabohesh... Pastaj, ç'e kujton veten-ti? - i foli ashpër një pikë vese paksa më e madhe në moshë. Një pikë vese, në fund të fundit je! Po të them: Mos u mburr! Ne, të gjitha, së bashku mund të bëjmë shumë-shumë... një rrëkezë...

-Motër, mos rri e vetme e mos rri larg nesh; mos u bëj kokëforte e mos u bëj mburracake, por eja e bashkohu me ne! Emrin si ne e ke: Vesë! Si ne të quajnë: Pikë vese, - i tha përsëri pika e xhevahirtë.

-E keni vendosur motrat e mia: Shkoni lart, lart drejt qiellit! Lamtumirë! Ndërsa mua më pret deti i kaltër... Po të doni të më takoni, më gjeni, atje, mes valëve të kaltra duke lodruar. Mirë u pafshim!

Pika e vesës nuk udhëtoi gjatë. Udhës takoi rrezet e arta të diellit. Ata e përshëndetën, pastaj e përkëdhelën dhe e përkëdhelën aq ëmbël, sa ajo s'u pa më... Ndërsa, pikat e vesës të gëzuara, u kapën dorë për dorë dhe u ngjitën lart, lart në re. Reja, sapo i pa, i përshëndeti dhe u tha:

-Mirë se erdhët!

Pikat e vesës nuk qëndruan shumë në shtëpizat e reve. Përsëri udhëtuan e udhëtuan... dhe ranë: dikush në det, dikush në lëndinë, dikush në pyll, të tjera në lulishte plot lule, të tjera në korije të blerta,... deri edhe tek fletët gjelbëroshe.

Kur fryn erë, pikat e vesës, ngaqë janë shoqe, mblidhen e kuvendojnë. Por... nuk harrojnë të flasin edhe për vesën mburracake...

POSTJERI I PYLLIT

-Cili është postieri i pyllit?

-Ariu, - do të thoshit ju.

-Ai ishte, po më nuk është.

-Po pse?

-Sepse kur bie borë, ariu mbyllet në shpellën e tij. Aty, ai çantën me letra e vë nën kokë, si jastëk dhe fle gjumin dimëror. Kurse ai që duhet të marrë letrën, pret e pret... kështu letra e postuar në vjeshtë arrin në pranverë.

-Po tani, cili është postier? Me siguri lepuri. Ai është i shpejtë dhe i aftë për atë punë.

-Ishte lepuri këmbëshpejti, por tani nuk është.

-Po pse?

-Sepse një herë, kur po ia çonte letrën një dhelpre, u tremb nga një kaçubë që po lëvizte, e hodhi çantën me letra dhe ia mbathi.

-Po tani cili është në vend të tij? Ndoshta ujku?

-Ishte ujku, por të gjithë kafshët e pyllit tremben nga ai. Posa vjen para ndonjë shtëpie, të gjithë i mbyllin dyert me çelës... Dhe kështu ujku e la atë punë.

-Po dhelpra? Ajo, eh ajo dinake, e hapte secilën letër, që të mësonte fshehtësitë e pyllit. Shpejt kafshët e hetuan dhe nuk e pranuan më si postier. Pastaj u radhit iriqi dhe breshka. Edhe ata nuk mundën ta bënin atë punë, sepse nuk ishin aq të shpejtë. Derisa e sillnin një telegram kalonte java. Pastaj atë punë ia besuan ketrit. Por ai gjithë dimrit as që dilte nga strofulla e tij.

-Do të thuash se edhe ketri nuk u bë postier i mirë...

-Jo, jo, as ai!

-Po cilin e keni postier të pyllit... A mund të më tregosh?

-Tani postën e shpërndan ai që vazhdimisht troket nëpër drurë.

-Aha, ai është qukapiku. E gjeta!

-Po, ai është. Ai troket me sqep nëpër drurë për të kërkuar ushqim dhe kështu e dëgjon ai që pret letër. Atëherë shkon tek ai dhe e merr letrën... Nëse mbetet ndonjë letër e padërguar, qukapiku pa vonesë fluturon me çantën në shpinë dhe e dërgon në adresën e duhur.

Elin Pelin

botërore për fëmijë e të rinj

ZBAVITJE

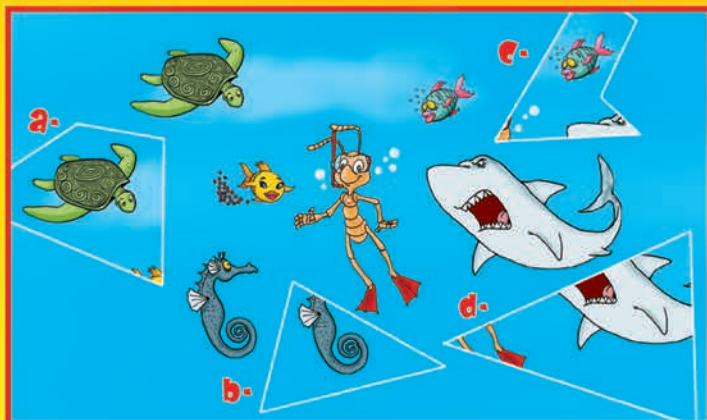
SUDOKU

					6			
8	5			4		9	6	7
	6	9	5				4	1
	2					5		
		6	2	5	3	7		
		8					2	
9	4				7	6	5	
2	8	3		6			7	4
			1					

Gjej cila nga pjesët
e vogla ndryshon nga
fotoja kryesore...

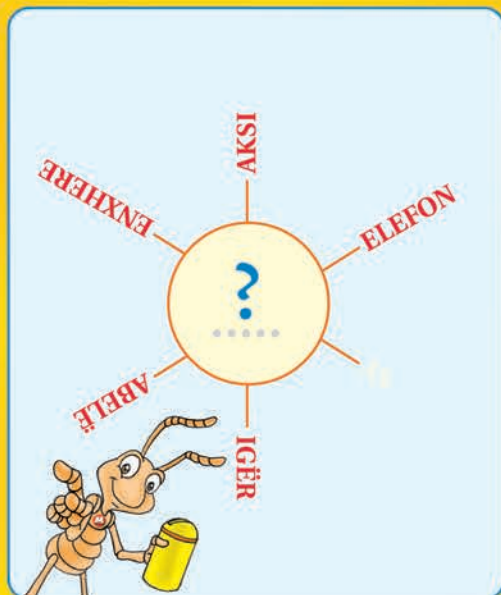

Ndaje tabelën në katër
pjesë. Secila kafshë të jetë e
grupuar vetëm nga një herë...

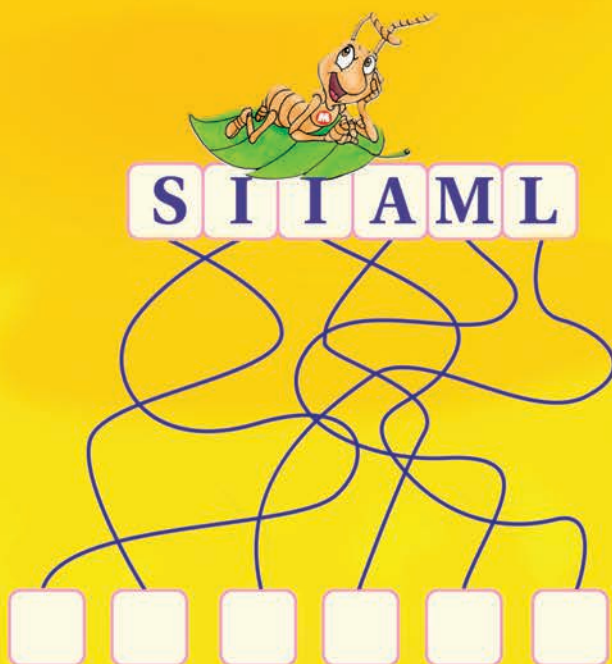
Fotot e milingonës janë paraqitur 6 herë.
Gjeni cila është paraqitur 7 herë...

Në qendër të rrethit vendosni
shkronjën që i jep kuptim të
gjitha fjalëve.

Nëse i vendos në vendin e duhur
shkronjat, do të mësosh
emrin e Fesë tënde të bukur...

NASTRADINI

Nastradin hoxha së bashku me një shok kishin dalë për një udhëtim katër ditor...

Dhe sa rrugë na ka mbetur, or mik?..

Nëse ecim sot dhe nesër, na ngelen edhe dy ditë rrugë...

Pse s'thua, e paskemi bërë gjysmën e rrugës!..

Së shpejti në dorën tuaj...

